

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2020

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2020 (K 15/2021 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Vilhelm Junnila, ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta
- kansainvälisten asiain neuvos, valtuuskunnan sihteeri Gunilla Carlander

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyj on alueellinen turvallisuusjärjestö, johon kuuluu 57 osallistujavaltiota. Järjestöllä on lisäksi 11 kumppanimaata Välimeren ja Aasian alueelta. Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen tavoitteena on edistää Etyjin jäsenvaltioiden parlamenttien välistä vuoropuhelua. Yleiskokous keskustelee ja ottaa kantaa Etyjin alueella esiintyviin kiistoihin ja jäsenvelvoitteiden noudattamiseen liittyviin kysymyksiin. Ulkoasiainvaliokunta korostaa Etyjin vahvuutta laaja-alaisen turvallisuuden edistäjänä. Poliittisen ja sotilaallisen turvallisuuden lisäksi järjestö korostaa ihmisoikeuksien ja demokratian sekä taloudellisten ja ympäristöasioiden ratkaisevaa merkitystä turvallisuudelle.

Koronaviruspandemia vaikutti yleiskokouksen toimintaedellytyksiin kertomusvuonna merkittävästi. Helmikuussa 2020 pidetty talvi-istunto jäi yleiskokouksen vuoden 2020 sääntömääräisistä kokouksista ainoaksi, joka järjestettiin normaaliin tapaan. Maaliskuusta 2020 alkaen yleiskokouksen kaikki muut kokoukset siirrettiin, peruttiin tai järjestettiin etäyhteyksin. Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan pandemia myös paljasti puutteita yleiskokouksen säännöissä, jotka estivät yleiskokouksen henkilövaalien käymisen muutoin kuin läsnäolokokouksessa. Valiokunta piti kuitenkin tärkeänä tietoa siitä, että parlamentaarikot kykenivät haasteista huolimatta kokoontumaan säännöllisesti eri muodoissa kertomusvuoden aikana. Pysyvä komitea ja

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2021 vp

puheenjohtajisto kokoontuivat useasti. Yleiskokous kävi lisäksi keskusteluja Euroopan turvallisuuden haasteista ja alueellisista kriiseistä verkkoseminaarien muodossa.

Etyjin yleiskokouksen tärkeä operatiivinen tehtävä on harjoittaa vaalitarkkailua. Valiokunta sai selvityksen siitä, että vaalitarkkailu kohtasi kertomusvuonna haasteita koronaviruspandemian vuoksi. Monet maat peruuttivat tai siirsivät vaalejaan, ja erilaiset rajoituskäytännöt tekivät vaalitarkkailun mahdottomaksi monessa tapauksessa. Tavanomaista pienemmät vaalitarkkailuvaltuuskunnat onnistuttiin kuitenkin lähettämään Azerbaidžaniin, Montenegroon, Georgiaan ja Yhdysvaltoihin. Valiokunta piti tärkeänä, että Suomen yleiskokouksen valtuuskunnan jäseniä osallistui vaalitarkkailutehtäviin myös kertomusvuonna, haasteista huolimatta. Valiokunta toteaa, että Etyjin alueen demokraattisten prosessien turvaamiseksi ja Etyjin yleiskokouksen operatiivisten tehtävien täysimääräisen toteuttamisen mahdollistamiseksi on tärkeää edetä rajoitusten purkamisessa niin pian kuin se pandemian hallinnan kannalta on mahdollista.

Toimintakertomuksesta käy ilmi, että Suomen valtuuskunta on saanut useita luottamustehtäviä hoitaakseen. Ulkoasiainvaliokunta pitää näitä tietoja erinomaisina. Suomen delegaation hoitaakseen saamat tehtävät ovat keskeinen vaikuttamiskeino yleiskokouksen työhön ja tärkeä osoitus Suomen kansainvälispoliittisesta aktiivisuudesta myös kansanedustajien työn kautta. Uusi merkittävä esimerkki tästä on edustaja Kauman valinta Etyjin yleiskokouksen varapuheenjohtajaksi heinäkuussa 2021.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan yleiskokous on vuosikymmenien aikana luonut toimivan keskusteluyhteyden Etyjin hallitusten välisen sektorin kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä tätä yhteyttä niin organisaatio- kuin kansallisellakin tasolla. Lisäksi valiokunnan näkemyksen mukaan parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta voisi kehittää yhteyksiään kansalaisjärjestökenttään. Yhteyksien kehittäminen korostuu tilanteessa, jossa Etyjin työtä inhimillisellä ulottuvuudella on alettu haastaa yhä enemmän. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että Suomi on Etyjin tärkeimmän ihmisoikeustyökalun, demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR) yksi suurimmista vapaaehtoisrahoittajista.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa lopuksi, että Etyjin 50-vuotismerkkipäivä vuonna 2025 lähestyy ja sen myötä on käynnistynyt pohdinta Etyjin tulevaisuudesta sekä Helsingin periaatteiden ja yhteistyövaraisen turvallisuuden kehittämisestä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on tässä pohdinnassa aktiivinen ja aloitteellinen. Tämä voisi pitää sisällään esimerkiksi sen, että Suomi tarjoutuisi Etyjin puheenjohtajaksi vuonna 2025. Edellisen kerran Suomi toimi järjestön puheenjohtajanaan vuonna 2008.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 15/2021 vp johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2021 vp

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 7.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mika Niikko ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Jussi Saramo vas
jäsen Ville Tavio ps
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Ilkka Kanerva kok
varajäsen Jouni Ovaska kesk (osittain)
varajäsen Sakari Puisto ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa